

Jablka ve veřejné správě – pohled za úřední přepážky a razítka

Magazín ■ Michal Rada

V dnešním článku se trochu netradičně podíváme na to, jak náš stát a úřady myslí na uživatele výrobků Apple. Ale především na to, jak moc se jablečné přístroje v úřadech používají. A pokud ano, jak se na nich pracuje?

Na iPhony a iPady v ruce máme už dávno zvykli. Už to není výsada bohatších nebo jen ukázka prestiže. Co je ve firmách běžné, to často státní správa objevuje se zpožděním. A tak si dnes trochu posvítíme na to, jak se zařízení s jablkem na zádech používají v úřadech. Je to stejně obvyklé jako třeba v našich domácnostech?

APPLE PŘED PŘEPÁŽKOU

Uživatelů se zařízeními od Apple i u nás utěšeně přibývá. Zatímco před několika lety byla návštěva Portálu veřejné správy z iOS spíše raritou, dnes je to zcela obvyklé. Svoje zásluhy na tom má i iPad a jeho relativně nový iPadOS s plnohodnotným Safari, pozadu ale nezůstává pochopitelně ani Mac. S rostoucí chutí lidí využívat onen tak proklamovaný eGovernment samozřejmě roste i chuť, dělat to kdykoliv a s čímkoliv. Ostatně, ne nadarmo je jednou z evropských priorit také takzvaná „technologická neutralita“, která právě zajistí použitelnost s jakoukoliv platformou. Takže i u nás už vidíme nejen doma spoustu Maců a v kancelářích MacBooky a dokonce existuje i pár masochistů, kteří chtějí využívat třeba svoji elektronickou

občanku na iPhone. To mimochodem vzhledem k trhu s čtečkami čipových karet pro Bluetooth není tak jednoduchého, stále se jedná spíše o geekovské trápení, než o použitelnou technologii. To bohužel vím ze své každodenní zkušenosti. To s iPadem s jeho USB-C je to už o poznání snazší a zcela standard je to pak na Macu s plnohodnotným operačním systémem a všemi základními aplikacemi státu i pro macOS.

Co se týče webů veřejné správy a jejich elektronických aplikací založených na webových technologiích, zde mají applisté u nás spoustu možností. Snad jen stále někde běžící aplikace založené na technologiích Silverlight či Flash, jsou stále z Macu nepřekonatelným orlíškem. To, že podle zákonů už takové aplikace nesmí několik let existovat, raději nechme stranou.

Stát se ale učí i jiný přístup ke svým službám, než je webové rozhraní, a tím jsou různá rozhraní API, se kterými mohou pracovat aplikace třetích stran. Z počátku technicky spíše obtěžující přístup z Macu či, nedej bože, iPadu do datové schránky se tak vyřešil právě díky aplikacím třetích stran. Asi tou nejkurioznější je třeba modul do aplikace Mail na macOS pro čtení datových zpráv. Ten vám ale

raději ani nebudu doporučovat, neboť se bohužel už nevyvíjí a i stran funkčnosti a spolehlivosti to není nic vhodného pro běžný život. Ale aplikací jak pro desktopový macOS, tak i pro mobilní jablečné systémy najdete dnes už mnoho.

Stát se stále spoléhá na webové stránky a svět samotných aplikací si vštěpuje jen opravdu, ale opravdu pomalu. A když už nějakou aplikaci úřad přece jen udělá, ani zdaleka se nevyrovná skutečně efektivním řešením z jiných oblastí. I zde bohužel platí, že veřejná správa je s vývojem a ergonomií dost pozadu.

I v rámci tvorby aplikací pro mobilní zařízení ze strany úřadů platí obdobná úskalí jako v ostatních oblastech mobilních aplikací. Vývoj a především testování a zkoušení aplikace pro systém Android je pro vývojáře snazší, než je tomu u aplikací pro iOS. A to bohužel znamená, že existuje i dost aplikací státních institucí, které nejsou hned zpočátku k dispozici pro obě platformy. V historii ale existovala jedna výjimka, která to měla opačně. První verzi mobilního přihlášení do datové schránky a mobilního elektronického klíče jsme měli nejdřív pro platformu iOS. Důvodem bylo to, že aplikace takto náročné

na bezpečnost se naopak docela dobře vytvářejí právě pro jablečnou platformu, protože ta není ohledně opravdového fungování mobilní aplikace tak roztříštěná, jako je tomu u Androidu. Ve většině ostatních případů se ale ukázalo, že vytvářet a distribuovat pracovní verze aplikací mimo oficiální obchod s mobilními aplikacemi (což Android umožňuje) je pro méně zkušené programátory zkrátka jednodušší.

V případě aplikací je zde ale ještě jeden problém. Jako autor, respektive vývojář, řady z nich nebývá uveden příslušný úřad. To tak znamená, že uživatel, který si chce nějakou aplikaci stáhnout, vlastně nemá úplnou jistotu, zda se jedná o aplikaci oficiální či nikoliv. Má to bohužel i svoje právně technické dopady související s vlastnictvím aplikací, a tudíž i s odpovědností za to, aby aplikace dodržovala všechny požadavky. Tohle je problém nejen v české veřejné správě, ale i v celém evropském prostoru. Úřady si prostě stále myslí, že publikovat vlastní aplikaci v oficiálním obchodu je pro ně až příliš velká zátěž a zodpovědnost a raději to tedy hází na dodavatele, čímž mimochodem porušují nejen samotná pravidla správců těchto oficiálních obchodů, ale také zákon.

Ale shrneme-li to, tak uživatel produktů od Apple má dnes takřka srovnatelné možnosti využívat různé služby veřejné správy a jejich nástroje jako uživatelé jiných platform.

APPLE ZA PŘEPÁŽKOU

Trochu zajímavější situace je na druhé straně pomyslné barikády. Jak je to s jablky na samotných úřadech? Ty tam jsou časy, kdy jsem jako jediný chodil na schůze vlády s nestandardními zařízeními a dokonce jako jeden z mála i s tabletem. To se dnes přece jen už i na schůzích vidí stále víc a víc. Problém to začíná být, když se s politiky a vysoce postavenými úředníky začnu na těch schůzích

Naprostá většina zaměstnanců ve veřejné správě pochopitelně používá služební telefony s operačním systémem Android – kvůli ceně i dostupnosti.

o iPadech bavit. Většinou doslova zírají, co vše na svém iPadu můžu dělat já a pak to začne: „Ono nejde se připojit semhle, tohle mi nefunguje, tohle říkali ajťáci, že iPad vůbec neumí...“ A výsledkem je, že sice využívají iPad, ale zdaleka nejsou schopni využít veškerý jeho potenciál pro produktivitu vlastní práce.

TAK, JAK TO TEDY V PRAXI JE?

Naprostá většina zaměstnanců ve veřejné správě pochopitelně používá služební telefony s operačním systémem Android. Jde jak o jejich cenu, tak i o jejich větší dostupnost a také upřímně o trochu snazší správu ze strany ajťáků jednotlivých úřadů. Je ale pravdou, že zejména mezi vysoce postavenými manažery se i v úřadech stále více objevují iPhony a iPady jako služební mobilní zařízení. I přes jejich oblíbenost ze strany funkcionářů to ale přidělová vrásky právě ajťákům. Ti prostě stále ještě na zařízení od Applu nejsou zvyklí, a tak uživatelé většinou nemají takový funkční a aplikační komfort, jako mají uživatelé třeba Androidu. Ono také popravdě řečeno – profesionální správa zařízení Apple v rámci firmy nebo úřadu je daleko složitější. Je tak zcela běžné, že na úřadě funguje

daleko lépe přístup do některých sítí či informačních systémů z Androidu než s jablečných zařízení. Týká se to kupříkladu i přístupů do sítí VPN, kde je daleko více propagováno využívání právě Androidu. Dalším příkladem je přístup k profesionálním nástrojům Microsoftu tam, kde se technologie Microsoft 365 využívají. Bohužel to ale má i svoje poměrně závažné technické důvody, na které navazuje také neznalost ajťáků při správě a možnostech zařízení Apple. Takže tohle asi bude ještě chvíli trvat.

Máme tak paradoxně situaci kdy funkcionáři ministerstev a velkých úřadů již chtějí a mohou jako služební zařízení využívat přístroje od Apple,

MacBooky kvůli ceně a opět pro zcela odlišný přístup ze strany údržby těchto zařízení nejsou ve veřejné správě na uživatelské úrovni prakticky vůbec.

avšak nemají na nich veškeré potřebné funkcionality a přístup do všech systémů.

Ještě dost horší situace je pak s využíváním MacBooku. MacBooky obecně pro svou cenu a opět pro zcela odlišný přístup ze strany údržby těchto zařízení nejsou ve veřejné správě na uživatelské úrovni prakticky vůbec. Když už někde na jedné nějaký MacBook vidíte, jde většinou o soukromé zařízení, a pokud jde o služební notebooky, jsou často vyhrazeny pouze velice úzkému počtu lidí podle jejich profesí a pracovního zařazení. MacBook u tiskového mluvčího, nebo u člověka zodpovědného za vývoj nějaké aplikace se určitě najde častěji než u ministra nebo jeho náměstků. Tady stále dominují notebooky s operačním systémem Windows, a to zejména v situacích, kdy jsou navázané na neveřejné sítě nebo další vnitřní prostředky úřadu. Dalším důvodem je bohužel i to, že stále není standardem webový přístup do aplikací v české veřejné správě. Spousta vnitřních aplikací a informačních systémů je závislá na tom, aby na klientských počítačích běžela na platformě Windows, a pokud jde o aplikace využívající web jako uživatelské rozhraní, ani zde zdaleka ještě nejsme v situaci nezávislého přístupu. Národní architektura sice v teoretické rovině hovoří

o technologické neutralitě, avšak praxe v úřadech je jí stále ještě na hony vzdálená.

Já sám s tím mám velké a upřímně dost negativní zkušenosti. Kamkoliv jsem do úřadu přišel se svým MacBookem, iPadem a iPhonem a chtěl jsem tato zařízení naprosto běžně používat, byl to velký problém. V některých úřadech je dokonce používání zařízení od Apple zakázáno vnitřní směrnicí a někteří majitelé iPadu a iPhoneů pak musejí žádat o výjimky. O jakékoliv připravenosti ajtáků třeba na MacBook jako vnitřní pracovní nástroj se všemi přístupy nemůže být ani řeč. Vše se řeší individuálně. Dost na koleně a zcela upřímně, kdybych ajtáku neuměl já sám poradit, jak se Apple nastaví a používá, a kdybych nebyl schopen sám obcházet nedostatečnou připravenost, asi bych si na úřadech moc neškrtl.

Ale abych jen nekritizoval, což by bylo dost nefér. Ajtáky k integraci zařízení od Apple také vlastně nic moc nenutí. Běžný úředník prostě dostane to, co dostane, a basta. Takové specialitky jako přání vysokých funkcionářů se pak opravdu řeší individuálně. V úřadech se prostě Apple běžně nepoužívá. Jedním z důvodů je samozřejmě cena, kdy jsou úřady mnohdy nuceny vybírat svá zařízení spíše podle ceny než kvality a udržitelnosti. A tady si Apple se svými byt

velice kvalitními produkty stran ceny pochopitelně ani neškrtně. Druhým důvodem je to, že zařízení Apple jednoduše nikdy moc nebyla stavěna jako korporátní nástroje a bohužel sám Apple správcům ani softwarově moc nepomáhá. Technologie CDM (Complex Device Management) od Apple buď chybí úplně, nebo je na ní znát, že je dodělávána až v posledních letech. Tady má Microsoft i Google prostě lepší nabídku, s tím my nic neuděláme. A třetím důvodem je nutnost opravdu dobře znát ekosystém Apple. Jako jeden z příkladů uvedu, že co je u Microsoft 365 pro jednotlivce a firmy pouhým jednoduchým přihlášením k účtu, je u technologií používaných on-premise, jako je Exchange či Sharepoint pro uživatele Apple, de facto nepřekonatelná záležitost. Oproti jednoduchému loginu zde totiž ajták musí nejprve úřadu vytvořit sadu firemních účtů Apple ID a... A raději to popisovat nebudu, protože jen tahle věc by vydala na poměrně obsáhlý speciál celého magazínu. V neposlední řadě stále chybí odborníci, které by veřejná správa mohla ke správě zaměstnat. A bohužel tu máme stále i jakousi nedůvěru v cokoliv jiného než Windows. Desetiletí prověřených postupů prostě stále prohlubuje kořeny a zvykat si na něco jiného je pro všechny zúčastněné dost obtížné.